

MAGDALĒNA GEKA, VIOLIN
IVETA CĀLĪTE, PIANO

MAIJA EINFELDE: VIOLIN SONATAS

PIRMĀ SONĀTE VIJOLEI UN KLAVIERĒM
SONATA FOR VIOLIN AND PIANO NO. 1 (1980) / 11:37

1. I. RECITATIVO / 3:35
2. ALLEGRO RISOLUTO / 2:26
3. MESTO / 4:08
4. II. ALLEGRO MOLTO / 1:26

OTRĀ SONĀTE VIJOLEI UN KLAVIERĒM
SONATA FOR VIOLIN AND PIANO NO. 2 (1985) / 12:37

5. I. MODERATO / 4:20
6. II. TEMPO DI MENUETTO (ALLEGRO MODERATO) – RUBATO / 2:56
7. III. AGITATO – ALLEGRO MOLTO / 5:19

TREŠĀ SONĀTE VIJOLEI UN KLAVIERĒM
SONATA FOR VIOLIN AND PIANO NO. 3 (1990) / 14:59

8. I. LĒNI (CIK VIEN IESPĒJAMS) / AS SLOW AS POSSIBLE – LENTO / 10:08
9. II. ADAGIO / 4:50

SONĀTE VIJOLEI SOLO
SONATA FOR SOLO VIOLIN (1997) / 11:11

10. I. ADAGIO / 4:34
11. II. ALLEGRO / 2:08
12. III. MESTO / 4:28

TT: 50:32

LATVIJAS MŪZIKAS
INFORMĀCIJAS CENTRS

GREAT AMBER
LIEPĀJA CONCERT HALL

Kultūras ministrija

VALSTS
KULTŪRKAPITĀLA FONDS

Recorded at: Concert Hall Great Amber, Liepāja, December 2020

Recording producer: Jānis Straume

Editing, mixing, mastering: Jānis Straume

Booklet text: Orests Silābriedis

English translation: Egīls Kaljo

Photos: Sandra Garanča, Indulis Pelnēns

Design: Gundega Kalendra, Raugs.eu

Executive producer: Egīls Šēfers

© Latvian Music Information Centre & Concert Hall Great Amber, 2021

© LMIC/SKANI 129, 2021

Buklets latviski / booklet in English

skani.lv

Maija Einfeldē herself has most significantly and comprehensively contributed to the genre of Latvian violin sonatas. Einfeldē's characteristic lyrical tragedy, as well as longings for brightness and lightness are interwoven throughout these four very diverse cycles."

While working on this album, it was particularly important for us to link each sonata with the composer's harsh life story. We truly hope that this direct and truthful music will deservedly be heard by a broader audience.

Magdalēna GEKA and Iveta CĀLĪTE

MAIJA EIFELDE (1939)

Maija Einfeldē blossomed slowly, travelled a difficult road of non-recognition, and, in her mature years, experienced a spectacular wave of recognition, which has not subsided even until this day.

Maija's body of work begins with the vocal cycle "Krāsas" (Colours), composed in 1975. Her earlier works were destroyed without pity, only a few orchestra parts, or a piano reduction for a solo part, have been preserved.

The Composers' Union only accepted Maija Einfeldē thirty years after graduating the Latvian Conservatory. At that time, many professionals considered women composers to be a rarity. Maija herself received particularly destructive ironic and critical arrows.

Musicians occasionally say (earlier this was said more often) – there is much darkness in Maija's music. "Perhaps that is my battle with the Composers' Union during Soviet times" Maija says. And then one wonders – how much of that is true, or perhaps it is more Maija's characteristic harsh humour.

Another aspect – a difficult childhood. "We always lived with strangers. My mother sent us out on our own. There was famine and the horrifying post-war poverty. Clearly, I am unable to always see the brighter side. I know that Jānis also sees the darkness in his life. That is probably genetic."

Jānis Einfelds (1967) is Maija's son. A vividly original writer, the author of stories and novels. The Soviet Army did everything possible to ensure that both health Jānis' and Maija's lives would suddenly and irreversibly change.

Still, were it only darkness, one could lose their minds. What is the balance? "A natural instinct for self-preservation."

At the Academy of Music, Maija Einfeldē's professor is Jānis Ivanovs (1906–1983). "When listening to Ivanovs' music, he grabs you with the first measure. He has nerve and is full-blooded. As a symphonist, he is still unsurpassed. But as a teacher – as the Russians might say, it was not meant to be. We did not have contact. He had an oversized personality. I would mainly disregard our relationship due to my not having enough musical experience – I only began to study music at the age of thirteen."

Then how was Maija Einfeldē able to enrol in the pianist programme? "It was how it was – I have very appropriate hands for piano, but my mind was not able to keep up."

Maija enjoys the sea and the forest. She does not like to get lost while mushrooming. Due to her being a herder (until sixth grade), she does not like cold, dewy mornings. Or any morning, for that matter. She likes the viola and piccolo trumpet. She likes her cat. "That is one great secret. The cat is king at home."

For many years, Maija and Jānis have no choice but to live in a small garden house and in collective apartments on the edges of Rīga, until they finally are granted an apartment closer to the centre. Her life situation does not erase her desire to write music. "If someone tells me that they are unable to compose due to some external factors, I tell them – you just do not want to."

In the 1980s, Maija Einfeldē's music is very appropriate for concert performance. Her 50th birthday is celebrated in a full Rīga Cathedral. Maija receives international attention in 1996 with her victory at the Barlow competition in the United States. She thanks the Latvian Radio choir – Sigvards Kļava and Kaspars Putniņš give the composer a new creative life, and that brings additional electricity in the chaos resulting from the renewal of Latvian independence in the 1990s and the resulting hardships in life and society.

Maija Einfeldē's body of work includes a symphony, symphonic miniatures, a viola concerto, works for voice, choir and orchestra, vocal chamber music, a collection of choir works, sonatas, instrumental miniatures and music for organ.

"I have always been interested in processes, and not schemes. Musicologists also criticise my works because they cannot see the schemes."

At what point did Maija Einfeldē become the Einfeldē that we know today? "Probably at composition courses in Ivanov, Russia."

imic.lv/einfeldē

MUSIC FOR SOLO VIOLIN

"My father had some kind of violin, nothing of quality, I remember that we managed to scrape out something with it. The violin is the only thing that my mother preserved from the Valmiera workshop that burned down during the war. I myself never truly learned how to play the violin, but I have not really fully learned to play any instrument. If one only begins to study music at the age of thirteen, and, prior to that, only carried sacks and milked cows, one cannot really develop into a pianist. At the Mediņš School I finished the third piano course, but I did not have enough dexterity."

Still, Maija has always liked string instruments. When composing, Maija sings every voice in a choir song, in a vocal cycle, as well as in instrumental music. It is true, in her violin sonatas, the viola does not just sing, but does many other things. Has any violinist complained? "My [later destroyed] violin concerto was laughed at. They complained then and they probably complain now, I just do not know about it. It is important to me that the contents and sound be intonatively rich."

The ideal violin sonata is Maija Einfeldē's beloved Sonata No. 2 by Bartok, as well as the Sonata for solo violin, which Maija considers to be an unreachable pinnacle. "I have not consciously stolen anything, but some intonations likely appear, but perhaps less in the

sonatas. In the 20th century, each author's intonations are not really that individual. One must be born a Prokofiev to be deeply individual, the rest occasionally take something from someone else's music. As a child, when I wrote my first or second composition, it was actually the Mendelssohn Violin Concerto, but I did not even realize this, I had heard it somewhere in the countryside, when I went to music school in Limbaži.

I say that Einfeldē is almost immediately recognisable. "That makes me happy if that is true. I have some of my own approaches."

Maija Einfeldē mainly composes for specific musicians. Her first violin sonata was composed for Indulis and Ilga Sūna. Her second and third, as well as her Sonata for solo violin, were for the violinist Jānis Bulavs. "He amazes me, how he feels the music, how he understands music and how he, as a person, is still responsive and even unrestrained (we are still in touch), he was able to tell me everything directly, even if something seemed wrong, and I was not insulted. A phenomenal violinist, a true musical soldier."

A careful listener will notice Maija Einfeldē's occasional desire to put her a monogram of her last name – E-F-E-D-E – in her music, for example, in the first movement of Sonata No. 2, at the 00:45 mark.

The composer neither confirms nor denies the occasional noticeable intonative similarity with the music of Messiaen. The Sonata No. 2 includes a motif from the Latvian folk song "Ej, saulīte, drīz pie Dieva" (Go, Sun, Soon to God). On the other hand, she admits to possible reflections of Jānis Ivanovs' vocalises: "I really like his vocalises, perhaps they are the Ivanovs works that I like the most."

SONATA NO. 1 (1980)

The dedication of Sonata No. 1 is to the legendary, beloved Mediņš School music theory teacher Jānis Līcītis (1913–1978).

"Before then I had been studying in Limbaži and Cēsis, I had no cultural baggage, and I considered [Arvids] Žilinskis and [Jānis] Ozoliņš to be brilliant composers. Ozoliņš had that very beautiful song "Tālu stiepjās tumši sili, aizpeld padebeši zili..." (The dark forest reaches into the distance, blue clouds swim away...). And then Jānis Līcītis, with a sharp-tongued simplicity, without poking you with his finger, taught you music, and, along the way, taught you other things as well, he was a very knowledgeable person, he was knowledgeable in physics, mathematics, he simply made us think. He set a standard for teachers.

One of his sayings has remained in my memory: "For my entire life, I have thought about one composer or another composer, is it really like that, or perhaps I should think differently, but someone from the countryside immediately understands what is good and what is bad." Līcītis said that, and I have no idea what he would say today, when it is not just

someone from the countryside who immediately sees everything clearly.

In his time, Līcītis could certainly become angry, when we had not studied. When he had become angry, he pulled his beard to one side, and, when satisfied, to the other side."

In the summer of 1981, with the suggestions of Indulis Sūna, the composer created the current version of the sonata. "I made it more complex, so that the violinist would have something to play. In the last movement, I composed one section in one direction, and then I no longer had any strength to come up with anything, and then, one note after the other, I composed the return, like Hindemith did in his opera *Hin und zurück*. That is the end of the fast section or the *Toccata*. It is possible that, at the time, I wanted to portray leaves being blown over graves. Here my eternal example is the finale of Chopin's B flat minor Sonata, the standard for fast music – ingenious."

The premiere of the new version was on December 15, 1981, in the Jāzeps Vītols Latvian Academy of Music Great Hall – performed by Indulis and Ilga Sūna.

The Sonata No. 1 (which had the working title "Sonata and *Toccata*") is compelling with its Bartokian *pizzicato*, a very beautiful cantilena or canto, climbing and falling. In the *toccata*, which lasts for a minute and a half of the twelve-minute total, the violin no longer sounds like a violin: in the flageolets the composer demands the highest possible sound from the violinist.

In 1982, Ingrīda Zemzare wrote: "[Einfeldē's] Sonata for Violin and Piano – a true mark of dramaticism. Perhaps the essence of the woman is, at this time, truly more intense, demanding, and, at the same time, weightier?"

SONATA NO. 2 (1985)

When I say to Maija Einfeldē that I consider Sonata No. 2 to be a whole, rather than a cycle in three movements, the composer responds broadly: "I am not one of those authors, who plans out and calculates everything. I struggle with the beginning and I do not know how I will finish. I am reminded of what [composer Arthur] Honegger said – the composer is like a builder, who is building a stairway to heaven and does not know if he will reach the top or collapse with the stairway back to earth. Writers also are known to say that they do not know what the heroes will do while the book is being written."

Sonata No. 2 has a protagonist in literature. In the early spring of 1985, the composer, along with the actress Ārija Stūrniece, perform together: Maija improvises, Ārija reads the poetry of Knuts Skujenieks and stories by Aleksandrs Čaks (1901–1950). One of the stories – "Kļavas lapa" (Maple Leaf, 1938) – inspires Maija so much that the sketches from the improvisation are formed into a sonata.

The beginning of the work corresponds to the beginning of a story: "All the windows of the world were pulled open, and the wind howled in the open rooms, fluttering and pulling everything along. || In the courtyard of the 31st large building, the wind fell into an old maple like a crazed cat. It pulled, ripped the leaves to all sides, then, mindlessly howling, jumped into the room and disappeared, leaving behind a trembling air, flowers glowing in the sun and uneasiness."

The first chord of the sonata – like a window thrown open.

In the first movement of the sonata, the composer references another paragraph from the story: "Above the sky was clear, like the clear spring water, to which a bright blueness is added. Were it slightly closer, the women of the city would pour it into buckets to rinse laundry. || The clouds hurry. They were like large drifts of snow, loaded into heavy, unseen ships, which swam against eternity."

On one summer day, a maple leaf comes into the hands of a year and a half old yard keeper's son. Green and crisp – an unseen miracle, the best toy.

The second movement of the sonata is a minuet – the only example of this genre in Maija's creative work. Baiba Jaunslaviete notes a parallel with the minuet of Ivanovs' 20th symphony (his final completed symphony), which is Ivanovs' nostalgic reminiscence of his study days.

In the autumn, the boy catches a cold and dies.

Čaks writes: "Suddenly, a gust of wind blows open the doors, and it seemed that, along with the cool, damp air, an invisible maple leaf flew into the room, perhaps the same one that the boy had held tight to his breast. || The leaf landed on the dead boy's forehead and covered his eyes with its greenness. || Late at night, the boy's washed shirt was put on two blocks of wood in the shed. The chips of wood were damp and got stuck to shoes. || After midnight, the boy's small body had fully cooled and became white. A bitter dampness collected on his chin, in the corners of the shed, but the boy's soul swam towards Heaven on the green leaf."

The sonata concludes.

"And, at the conclusion of each movement, the clock of the soul – tick-tock."

SONATA NO. 3 (1990)

Jānis Bulavs notes, that the Sonata No. 3, uncharacteristically for Einfeldē, contains constructivism and mind over emotions: "The Sonata was composed very statically, and that is why in what seems like a simple texture the performer must find something that might not even be there." (from Velga Šaršūne's interview with her teacher Jānis Bulavs).

Maija objects: "It seems to me that the music is perhaps too emotional."

The planned premiere in the early 1990s does not take place, however, the composer's annotation has been preserved: "The single movement Sonata is formed from contrasting episodes. Our torn impressions of today, thoughts of tomorrow, hope, uncertainty..."

The second version (now in two movements) of the Sonata No. 3 is performed on February 7, 1996, at the Wagner Hall, and is performed by Jānis Bulavs and Aldis Liepiņš.

"Someone said – something from Shostakovich's Viola Sonata, but I hear something from my cycle "Colours", specifically from "Blue", I stole from myself a little bit. The Sonata No. 3 was not dedicated to anyone, and I never heard this sonata again."

Without detailed commentary – this music has the essence of Latvian in the 1990s, which many will be able to identify with, in a personal, social, political, mental, abstract, or specific way. Each with their own memories and their own survival.

SONATA FOR SOLO VIOLIN (1997)

The story about why she had to compose music for the violin itself is simple and practical. When Maija Einfeldē began to work at the Emīls Dārziņš College of Music, the collective decided that the new teacher should organise a small concert of her works. "Turns out that I did not really have anything worthwhile to show. Then, in a few hours, I composed a small little work with doubled notes for Jānis Bulavs. After he performed it, Bulavs asked me – maybe I could write a sonata? I added two more movements to the beginning of the little work. However, the nucleus of the sonata was what is now the third movement."

In their research of Maija Einfeldē's life and creative work, Baiba Jaunslaviete and her colleagues determined that the 1990s was the only period in the composer's life when the number of instrumental music works were fewer than choir music works.

The premiere of the sonata took place on March 23, 1997 at the Wagner Hall. The annotation provided by the composer states: "A person at the turn of the century. Behind them are lost illusions. Ahead of them are new hopes and loneliness."

In 2021, Maija Einfeldē acknowledges that she long ago released this sonata "from her embrace": "I was not able to develop it as I would have liked, but I do not have the energy to return to it."

The designation *Mesto* appears in the finale of the sonata – and that gives an indication of the desired mood. Sadness, melancholy (this concept is not a stranger in Maija's scores). "We are born and then, every day, little by little, we die," says Maija Einfeldē.

There are not very many sonatas for violin and piano in Latvian music.

It is possible, one of the first was composed in the 1920s by Lūcija Garūta (unfortunately the piano part was lost). In later years – by Jānis Ķepītis, Jānis Kalniņš, Jānis Mediņš, Alberts Jērums, Tālvāldis Ķeniņš, Yuri Glagolev, Artūrs Grīnups, Romualds Kalsons, Vilnis Šmīdbergs, Juris Ābols, Imants Zemzaris, Marina Gribinčika, Andris Dzenītis, and Gustavs Fridrihsons.

Romualds Jermaks, Jānis Kalniņš, Roberts Liede, and Mārtiņš Viļums have composed sonatas for solo violin.

Orests SILABRIEDIS

The violinist **Magdalēna GEKA** has performed throughout Europe both as a soloist, as well as a chamber musician, performing in such places like Wigmore Hall in London, the Paris Philharmonic, the Hercules Hall in Munich. Her name has been known to Latvian audiences since her bright debut with the Latvian National Symphony Orchestra in the autumn of 2014, which was followed by a nomination for the Latvian Grand Music Award. She also received a second nomination for the award in 2020, this time for a chamber music programme with pianist Georgs Kudrians.

Magdalēna Geka has been victorious at many international competitions, and, as a soloist, has performed almost all the notable violin music repertoire with various orchestras in France, Germany, and Ukraine. In 2015, she founded the piano trio “Sōra”, which has successfully participated in the most notable European chamber music festivals, including the Verbier festival in Switzerland, the Kuhmo chamber music festival in Finland, and the forum “Crazy Days” in France. In 2013, Magdalēna founded the festival “New Latvian Chamber Musicians – Saulkrasti”, and, in 2015, “Ventspils Chamber Music Days” with the goal of giving the opportunity for young Latvian musicians studying internationally to perform at high quality concerts in Latvia.

Magdalēna Geka received her master’s degree from the Paris Conservatory in the violin and chamber ensemble speciality. As an orchestra musician, she had performed with Kremerata Baltica and the French Radio Philharmonic Orchestra. Playing music by modern composers is particularly significant to Magdalēna, she has premiered approximately thirty new works, working closely with composers Platon Buravicky, Santa Bušs, Asia Ahmetjanova and Gabriel Sivak (Argentina).

magdalenageka.com

Pianist **Iveta CĀLĪTE** actively performs solo and is an in-demand musician in varied chamber ensembles in Sweden, France, Latvia, Lithuania, and Norway. She has performed a Mozart Piano Concerto with the Royal College of Music String Orchestra, which was conducted by the Stockholm Radio Orchestra first cellist Ola Karlsson, and she was awarded the opportunity to play the Ravel G major Piano Concerto with the Stockholm Royal College of Music Symphony Orchestra and conductor Daniel Blendulf.

Iveta participates in varied music festivals – Stockholm Piano Festival 2015, Debussy 100, Musik vid Siljan 2018 as a member of the Swedish Modern Opera contemporary music ensemble, and performances of Mozart’s opera “Die Schauspieldirektor” in the north of Sweden. She has given concerts with “Latvia’s Young Chamber Musicians” and, with this collective, she recorded the Shostakovich Piano Quintet at the Latvian Radio I studio.

Iveta studied at the Jāzepts Mediņš Rīga College of Music, the Emīls Dārziņš College of Music, she studied at the Alfred Cortot Music Academy in Paris and the Stockholm Royal College of Music, where she gained her master’s degree and soloist diploma. Iveta has received scholarships from the Stockholm Royal College of Music and the Swedish Order of Freemasons.

ivetacalite.com

Tieši Maija Einfelde ir veikusi visnozīmīgāko un apjomīgāko pienesumu latviešu vijolsonātes žanram. Caur šiem četriem tik atšķirīgajiem cikliem nemainīgi vijas gan Einfeldei raksturīgā liriskā traģika, gan ilgas pēc gaišuma un viegluma.

Strādājot pie šī tvarta, mums bija īpaši nozīmīgi sasaistīt katru sonāti ar komponistes skaudro dzīvesstāstu. Ļoti ceram, ka šī tiešā un patiesā mūzika pelnīti izskanēs arvien plašāk.

Magdalēna GEKA un Iveta CĀLĪTE

MAIJA EINFELDE (1939)

Maija Einfelde uzplauka lēni, izgāja grūtu neatzīšanas ceļu un briedumgados piedzīvoja spožu atzīnības vilni, kas nav noplacis līdz pat šim brīdim.

Maijas skaņdarbu saraksts sākas ar 1975. gadā komponēto vokālo ciklu “Krāsas”. Agrākie darbi bez žēlastības iznīcināti, palikušas vien kādas orķestra partijas, kāds klavierizvilkums kāda solopartija.

Komponistu savienībā Maiju Einfeldi uzņēm tikai trīspadsmit gadus pēc konservatorijas beigšanas. Tolaik vispār sievietei komponiste daudzu profesionāļu ieskatā ir dabas retums. Bet Maijai tiek adresētas sevišķi iznīcinošas ironijas un kritikas bultas.

Mūziķi palaikam saka (agrāk biežāk) — Maijas mūzikā daudz melnuma. “Varbūt tā ir mana padomju laiku cīņa ar Komponistu savienību,” saka Maija. Un tad tu domā, cik tur patiesības, cik Maijai raksturīgā paskarbā humora.

Cits aspekts — bērņības sarūgtinājums. “Mēs visu laiku dzīvojām pie svešiem. Mamma nodeva ganos. Bads, pēckara drausmīgā nabadzība. Acīmredzot arī tas, ka nemāku saskatīt visu no gaišās puses. Es skatos, ka arī Jānis redz melno pusi dzīvei. Laikam tas ir gēnos iekšā.”

Jānis Einfelds (1967) ir Maijas dēls. Spilgti oriģināls rakstnieks, stāstu un romānu autors. Padomju Armija izdarīja visu iespējamo, lai Jāņa veselība un līdz ar to arī Maijas dzīve pēkšņi un neatgriezeniski mainītos.

Tomēr, ja būtu tikai melnums vien, prātā varētu sajukt. Kas ir līdzsvarojošais? “Dabisks izdzīvošanas instinkts.”

Mūzikas akadēmijā Maijas Einfeldes profesors ir Jānis Ivanovs (1906–1983). “Klausoties Ivanova mūziku, viņš saņem tevi no pirmās takts. Viņam ir nervs, pilnsasinība. Kā simfoniskis viņš joprojām ir nepārspējams. Bet pedagogs — kā krievi teiktu, nav lemts. Nebija mums kontakta. Viņš bija pārāk liela personība. Mūsu attiecības es lielā mērā norakstu arī uz to, ka man nebija pietiekamas muzikālas pieredzes — sāku mācīties mūziku tikai trīspadsmit gadu vecumā.”

Tad kā Maija Einfelde Mediņskolā varēja iestāties pianistos? “Nu, tā arī bija, kā bija. Man ir klavierēm ārkārtīgi piemērotas rokas. Galva tikai negāja līdzī.”

Maijai patīk jūra un patīk mežs. Nepatīk sēņojot apmaldīties. Pēc tautiski klasiskajām ganu gaitām (līdz pat pamatskolas sestajai klasei) nepatīk aukstie, rasainie rīti. Vispār nekādi rīti. Patīk alts un pikolo trompete. Patīk kaķis. “Tas ir viens liels noslēpums. Kaķis ir galvenais mājās.”

Vairākus gadus Maijai un Jānim nākas dzīvot dārza mājiņā un kolektīvos dzīvokļos Rīgas nomalēs, līdz tiek pie laba dzīvokļa tuvu centram. Sadzīve tomēr nenokauj vēlmi rakstīt

mūziku. “Ja man kāds saka, ka nevar komponēt kādu ārēju apstākļu dēļ, es vienmēr apstrīdu — tu vienkārši negribi.”

80. gados Maijas Einfeldes mūzika ir diezgan pieklājīgā koncertu aprītē. 50 gadu jubileja izskan cilvēku pārpilnā Rīgas Domā. Starptautisku atzīnību Maija saņem 1996. gadā līdz ar uzvaru Bārlova konkursā ASV. Par šo paldies Latvijas Radio korim — Sigvards Kļava un Kaspars Putniņš dod komponistei jaunu radošo dzīvību, un tas nes citas strāvas 90. gadu Latvijas jaunatgūtās neatkarības nestajā haosā un tā raisītajās dzīves un sadzīves nedienās.

Maijas Einfeldes darbu sarakstā ir simfonija, simfoniskas miniatūras, Altkoncerts, opusi balsij, korim un orķestrim, vokālā kameramūzika, virkne kordarbu, sonātes, instrumentālās miniatūras, mūzika ērģelēm.

“Mani vienmēr interesējuši procesi, nevis shēmas. Maniem skaņdarbiem jau arī muzikologi pārmet, ka viņi nevarot saskatīt tās shēmas.”

Kurā brīdī Maija Einfelde kļuva par to Einfeldi, ko pazīstam mūslaikos? “Laikam visvairāk komponistu kursos Ivanovā, Krievijā.”

imic.lv/einfelde

MŪZIKA SOLOVIJOLEI

“Tēvam bija kaut kāda vijole, nekāda sevišķi labā, atceros, ka mēs kaut ko tur čīgājām. Vijole bija vienīgais, ko mamma saglāba no kara laikā nodegušās Valmieras darbnīcas. Pati vijoli tā īsti neapguvu, bet es jau nevienu instrumentu tā īsti neesmu iemācījies spēlēt. Ja mūziku sāk mācīties trīspadsmit gadu vecumā un pirms tam stiepti maisi un slauktas govīs, pianists īsti nevar iznākt. Mediņskolā gan trešo kursu pabeidzu klavierklasē, tomēr motorikas pietrūka.”

Bet stīginstrumenti Maijai vienmēr patikuši. Komponējot Maija izdzied katru balsi gan kordziesmā, gan vokālajā ciklā, gan arī instrumentālajā mūzikā. Tiesa, vijolsonātēs vijole ne tikai dzied, bet arī visu ko citu dara. Vai kāds vijolnieks sūdzējies? “Manu [vēlāk iznīcināto] vijolkoncertu izsmēja, izņirdza. Sūdzējās toreiz un gan jau arī tagad sūdzas, es tik to neuzzinu. Man svarīgi, lai saturs un skanējums būtu intonatīvi piepildīts.”

Vijolsonātes ideāls Maijai Einfeldei ir viņas mīļā Bartoka Otrā sonāte, arī Sonāte vijolei solo, ko Maija uzskata par nerasniedzamu augstumu. “Apzināti neko neesmu zagusi, bet intonācijas gan droši vien parādās, sonātēs varbūt mazāk. 20. gadsimtā mūzikas intonācijas katram autoram nemaz tik individuālas nav, tad jāpiedzīst par Prokofjevu, lai būtu dziļi individuāls, pārējiem gadās iegrabties citam cita mūzikā. Kad bērņībā uzrakstīju savu pirmo vai otro skaņdarbu, tas izrādījās Mendelszona Vijolkoncerts, bet es pati to nemaz nenojautu, kaut ko biju dzirdējusi tur laukos, kad Limbažu mūzikas skolā gāju.”

Saku — Einfeldi tomēr var gandrīz momentā pazīt. “Esmu iepriecināta, ja tas tā. Ir jau man kādi savi paņēmieni.”

Maija Einfeldē lielākoties komponē konkrētiem mūziķiem. Pirmā vijolsonāte rakstīta Indulim un Ilgai Sūnām. Otrā un Trešā, kā arī Sonāte vijolei solo — vijolniekam Jānim Bulavam. “Es viņu vienkārši apbrīnoju, kā viņš izjūt mūziku, kā viņš saprot mūziku un cik viņš kā cilvēks ir (mēs joprojām sazināties) atsaucīgs un nesaudzīgs, varēja pateikt acīs visu ko, ja likās, ka kaut kas nav kārtībā, un es uz viņu neapvainojos. Fenomenāls vijolnieks, īsts mūzikas bruņinieks.”

Uzmanīgs klausītājs samanīs Maijas Einfeldes labpatiku palaikam (piemēram, Otrās sonātes pirmajā daļā 00:45) likt mūzikā sava uzvārdu monogrammu: E-F-E-D-E jeb mi-fa-mi-re-mi.

Dažviet manāmo intonatīvo līdzību ar Mesiāna mūziku komponiste ne apstiprina, ne noliedz. Otrajā sonātē esot tautasdziesmas “Ej, saulīte, drīz pie Dieva” motīvs. Einfeldē saka — vairs neatceros. Toties atzīst iespējamās Jāņa Ivanova vokālīžu atblāzmas: “Man ļoti patīk viņa vokālīzes, varbūt viens no tiem Ivanova gabaliem, kas visvairāk patīk.”

PIRMĀ SONĀTE (1980)

Pirmās sonātes veltījuma adresāts ir legendārais, daudzu mīlētais Mediņskolas mūzikas teorijas pasniedzējs Jānis Līcītis (1913–1978).

“Pirms tam biju mācījusies Limbažos un Cēsīs, kultūras bagāžas nekādas, [Arvīdu] Žilinski un [Jāni] Ozoliņu uzskatīju par brīnišķīgiem komponistiem. Ozoliņam taču tik skaista tā dziesma “Tālu stiepjas tumši sili, aizpeld padebeši zili...”. Un tad Jānis Līcītis tā viegli zobgalīgi, nebakstot ar pirkstu, gan iemācīja mūziku, gan garāmejojot apbružāja arī citās lietās, viņš vispār bija ziņošs cilvēks, fiziku labi zināja, matemātiku, viņš vienkārši lika mums domāt. Skolotāja etalons.

Viens viņa teiciens labi palicis prātā: “Es visu mūžu domāju par vienu vai otru komponistu, vai tas ir tā, vai varbūt jāskatās citādi, bet lauku papam uzreiz viss skaidrs, kas labs un kas slikts.” Tā teica Līcītis, un nez ko viņš teiktu mūsdienu, kad ne tikai lauku papam uzreiz viss ir skaidrs.

Savureiz Līcītis gan varēja saskaisties, kad nebijām samācījušies. Kad viņš bija noskaities, grozīja bārdi uz vienu pusi, un, kad apmierināts, tad uz otru pusi.”

1981. gada vasarā ar Induļa Sūnas padomiem komponiste veido sonātes pašreizējo redakciju. “Uztaisīju komplicētāku, lai vijolniekam būtu ko spēlēt. Pēdējā daļā sacerēju vienu gabaliņu turp, man vairs nebija spēka neko izdomāt, un tad noti pakaļ notij atrakstīju atpakaļ, kā Hindemits to darīja savā operā “Turp un atpakaļ”. Tas ir tas ātrās

gabaliņš beigās jeb Tokāta. Iespējams, tolaik iztēlojos, kā pa kapiem vējš lapas pūš. Te mans mūžīgais paraugs ir Šopēna sibemolminorā sonātes fināls, ātras mūzikas etalons, ģeniāls.”

Jaunās versijas pirmatskaņojums notiek 1981. gada 15. decembrī JVLMA Lielajā zālē — muzicē Indulis un Ilga Sūnas.

Pirmā sonāte (sākotnējais nosaukums “Sonāte un tokāta”) aizrauj ar Bartoka garā skanošiem picikati, ļoti skaistu kantilēnu jeb dziedājumu, kāpieniem un atplūdiem. Tokātā, kas aizņem pusotru minūti no gandrīz 12 minūtēm, vijole vairs neskan kā vijole: flažoletos komponiste prasa vijolniekam maksimāli augstāko iespējamo skaņu.

1982. gadā Ingrida Zemzare raksta: “[Einfeldes] Sonāte vijolei un klavierēm — patiesa dramatisma zīme. Varbūt sievietes esība patiesi šobrīd ir spriegāka, prasīgāka un reizē smagāka?”

OTRĀ SONĀTE (1985)

Kad Maijai Einfeldēi saku, ka Otro sonāti uztveru kā vienu kopumu, ne cikla trīs daļas, komponiste vispārina: “Neesmu no tiem autoriem, kas visu iepriekš galvā izplāno un saskaitīlo. Es mokes ar sākumu un nezinu, kā pabeigšu. Nāk prātā [komponista Artūra] Onegēra teiciens — komponists līdzinās celtniekam, kas liek kāpnes debesīs un nezina, vai uzkāps vai nogāzīsies ar visām kāpnēm zemē. Arī rakstnieki mēdz teikt, ka nezina, ko varoņi darīs grāmatas tapšanas laikā.”

Otrajai sonātei ir aizmetnis literatūrā. 1985. gada agrā pavasarī komponiste kopā ar aktrisi Āriju Stūrnieci uzstājas kopdarbā: Maija improvizē, Ārija lasa Knuta Skujenieka dzeju un Aleksandra Čaka (1901–1950) stāstus. Viens no stāstiem — “Kļavas lapa” (1938) — iedvesmo Maiju tā, ka improvizācijai uzmetās skices pārtop par sonāti.

Skaņdarba sākumam atbilst stāsta sākums: “Pasaulei bija atrauti vaļā visi logi, un vējš joņoja cauri vaļējai telpai, visu plivinādams un raustīdams līdz. || 31. lielā nama sētā vējš iekrita vecajā kļavā kā ārpriēgs kaķis. Rāva, plēsa lapas uz visām pusēm, tad, nejēdzīgi kaukdams, ielēca telpā un pazuda, atstādams aiz sevis drebošu gaisu, saulē vizmojošas puķes un nemieru.”

Sonātes pirmais akords — kā vaļā atrauts logs.

Turpat sonātes pirmajā daļā komponiste norāda uz vēl vienu stāsta rindkopu: “Augšā zilgme bija tīra, līdzīga skaidram avota ūdenim, kam pieliet klāt košs zilums. Būtu tas mazliet tuvāk, pilsētas sievas to lietu spaiņos veļas skalošanai. || Mākoņi steidzās. Tie bija kā lielas sniega kaudzes, iekrautas smagas, neredzamās laivās, kas peldēja pretim mūžībai.”

Pusotru gadu vecā sētnieces dēla rokās kādā vasaras dienā nonāk kļavas lapa. Zaļa un spīrgta — neredzēts brīnums, labākā paja.

Sonātes otrā daļa ir menuets — Maijas daiļradē vienīgais žanra paraugs. Baiba Jaunslaviete norāda uz paralēli ar Ivanova (pēdējās pabeigtās) 20. simfonijas menuetu, kas Ivanovam ir nostalgiska reminiscence par studiju laikiem.

Rudenī zēns saaukstējas un mirst.

Čaks raksta: “Piepeš vēja brāziens atrāva durvis, un likās, ka kopā ar dzestro, mitro gaisu istabā ielidoja arī neredzama kļavas lapa, varbūt tā pati, ko kādreiz puika turēja piespiestu savām krūtīm. || Lapa nolaidās uz mirušā puikas pieres un aizklāja ar savu zaļumu viņa acis. || Vēlu vakara puiku nomazgātu kreklā nolika uz divām malkas pagalēm šķūnī. Skaidas bija mitras un līpa pie apaviem. || Pēc pusnakts puikas mazais ķermenis bija pilnīgi atdzisis un balts. Sūrs mitrums krājās uz zoda, šķūnīša kaktos, bet puikas dvēsele uz zaļas lapas peldēja pretim debesīm.”

Sonātes beigas.

“Un katras daļas noslēgumā dvēseļu pulkstenis — tik-tak.”

TREŠĀ SONĀTE (1990)

Jānis Bulavs bilst, ka Trešajā sonātē ir Einfeldei neraksturīgi daudz konstruktīvisma un prāts valda pār jūtām: “Sonāte rakstīta ļoti statiski, tādēļ it kā vienkāršā faktūrā atskaņotājiem jāatrod kas tāds, kas tur varbūt nemaz nav.” (no Velgas Šaršūnes intervijas ar savu pedagogu Jāni Bulavu)

Maija iebilst: “Man liekas, ka tā mūzika ir pat par daudz emocionāla.”

90. gadu sākumā paredzētais pirmatskaņojums nenotiek, toties saglabājusies komponistes anotācija: “Viendaļīgo Sonāti veido kontrastējošas epizodes. Mūsu saplosītās šodienas iespaidi, domas par rītdienu, cerība, neziņa...”

Otrās redakcijas (nu jau divdaļīgā) veidolā Trešā sonāte pirmoreiz izskan 1996. gada 7. februārī Vāgnera zālē, spēlē Jānis Bulavs un Aldis Liepiņš.

“Kāds teica, ka mazliet esot uz Šostakoviča Alta sonātes pusi, bet es tur manu kaut ko no cikla “Krāsas”, konkrēti no “Zilās”, pati no sevis drusku nozagu. Trešajai sonātei veltījuma adresāta nav, pati arī neesmu vairs dzirdējusi šo sonāti.”

Bez izvērstāka komentāra — šajā mūzikā ir Latvijas 90. gadu esence, ar ko varēs identificēties daudzi. Personiskā, sociālā, politiskā, mentālā, abstraktā vai konkrētā veidā. Katrs ar savām atmiņām un savu tālākdzīvošanu.

SONĀTE VIJOLEI SOLO (1997)

Stāsts par to, kāpēc jāraksta mūzika vienai pašai vijolei, ir vienkāršs un lietišķs. Kad Maija Einfeldē sāk strādāt Emīla Dārziņa mūzikas vidusskolā, kolektīvs nolemj, ka jaunatnākušajai pasniedzējai jāuzrīko neliels autorkoncerts. “Izrādījās, ka nekā prātīga, ko rādīt, nav. Tad nu dažu stundu laikā uzrakstīju Jānim Bulavam vienu tādu gabaliņu ar dubultnotīm. Pēc atskaņojuma Bulavs jautā — vai nevari uzrakstīt sonāti? Pierakstīju tam gabaliņam priekšā vēl divas daļas. Bet sonātes aizmetnis bija patlabanējā trešā daļa.”

Baibas Jaunslavietes un kolēģu pētījumā par Maijas Einfeldes dzīvi un daiļradi teikts, ka 90. gadi ir vienīgais laikposms komponistes dzīvē, kad instrumentālā mūzika opusu skaita ziņā tapusi mazāk, nekā kormūzika.

Sonātes pirmatskaņojums notiek 1997. gada 23. martā Vāgnera zālē. Komponistes dotajā anotācijā teikts: “Cilvēks lielajā gadu mijā. Aiz muguras zaudētas ilūzijas. Priekšā jaunas cerības un vientuļība.”

2021. gadā Maija Einfeldē atzīst, ka jau pasen izslēgusi šo sonāti “no saviem apkampieniem”: “Nedabūju izstrādāt, kā būtu gribējusi, bet nav enerģijas atgriezties pie tās.”

Sonātes finālā parādās apzīmējums Mesto — un tas dod vēlāmās noskaņas norādi. Skumji, melanholiski (šis jēdziens Maijas partitūrās nav rets viesis). “Mēs piedzimstam un pēc tam katru dienu mazliet mirstam,” saka Maija Einfeldē.

Sonāšu vijolei un klavierēm latviešu mūzikā nav ļoti daudz.

Iespējams, vienu no pirmajām 20. gadsimta 20. gados sacerējusi Lūcija Garūta (diemžēl bez saglabātas klavierpartijas). Vēlākos gados — Jānis Ķepītis, Jānis Kalniņš, Jānis Mediņš, Alberts Jērums, Tāivaldis Ķeniņš, Jurijs Glagoļevs, Artūrs Grīnups, Romualds Kalsons, Vilnis Šmīdbergs, Juris Ābols, Imants Zemzaris, Marina Gribinčika, Andris Dzenītis, Gustavs Fridrihsons.

Sonātes solovijolei ir Romualdam Jermakam, Jānim Kalniņam, Robertam Liedem, Mārtiņam Viļumam.

Orests SILABRIEDIS

Vijolniece **Magdalēna GEKA** plaši koncertē visā Eiropā gan kā soliste, gan kā kameramūziķe, uzstājoties tādās vietās kā Vigmorzāle Londonā, Parīzes filharmonija, Herkulesa zāle Minhenē. Latvijas publikai viņas vārds zināms kopš spožās debijas ar Latvijas Nacionālo simfonisko orķestri 2014. gada rudenī, kam sekoja nominācija Lielajai mūzikas balvai. Magdalēna otrreiz nominēta Lielajai mūzikas balvai 2020. gadā par kameramūzikas programmu ar pianistu Georgu Kjurdianu.

Magdalēna Geka ir daudzu starptautisku konkursu laureāte un kā soliste atskaņojusi tikpat kā visu nozīmīgāko vijolmūzikas repertuāru ar dažādiem orķestriem Francijā, Vācijā, Ukrainā. 2015. gadā dibinājusi klaviertrio "Sōra", kas ar lieliem panākumiem piedalās Eiropas nozīmīgākajos kameramūzikas festivālos, tostakt Verbjē festivālā Šveicē, Kuhmo kameramūzikas festivālā Somijā vai forumā "Trakās dienas" Francijā. 2013. gadā Magdalēna dibināja festivālu "Jaunie Latvijas kameramūziķi – Saulkrastiem", savukārt 2015. gadā – "Ventpils kameramūzikas dienas" ar mērķi dot iespēju ārzemēs studējošajiem jauniešiem latviešu mūziķiem uzstāties augsta līmeņa koncertos Latvijā.

Magdalēna Geka ieguvusi maģistra grādu Parīzes Nacionālajā Augstākajā Mūzikas un dejas konservatorijā vijoles un kameransambļa specialitātē. Kā orķestra mūziķe spēlējusi *Kremerata Baltica* un Francijas Radio filharmoniskajā orķestrī. Īpaši nozīmīgi Magdalēnai ir spēlēt mūsdienu komponistu mūziku: viņa pirmatskaņojusi ap trīsdesmit jaundarbu, cieši sadarbojoties ar komponistiem Platonu Buravicki, Santu Bušs, Asiju Ahmetžanovu un Gabrieliu Sivaku (Argentīna).

magdalenageka.com

Pianiste **Iveta CĀLĪTE** aktīvi koncertē solo un ir pieprasīta mūziķe dažādos kameransambļos Zviedrijā, Francijā, Latvijā, Lietuvā, Norvēģijā. Spēlējusi Mocarta klavierkoncertu ar Stokholmas Karaliskās Mūzikas akadēmijas stīgu orķestri, ko diriģēja Stokholmas Radio orķestra pirmais čellists Ūla Karlsons, un izcīnījusi iespēju spēlēt Ravela Solmažora klavierkoncertu ar akadēmijas simfonisko orķestri un Danielu Blendulfu pie diriģenta pulsts.

Iveta piedalījies dažādos mūzikas festivālos – *Stockholm Piano Festival 2015*, *Debussy 100*, *Musik vid Siljan 2018* Stokholmas Jaunās operas laikmetīgās mūzikas ansambļa sastāvā, Mocarta operas "Teātra direktors" uzvedumos Zviedrijas ziemeļos. Sniegusi koncertus ar "Latvijas jauniešiem kameramūziķiem" un ar šo apvienību ieskaņojusi Šostakoviča Klavierkvintetu Latvijas Radio I studijā.

Iveta mācījies Jāzepa Mediņa Rīgas mūzikas vidusskolā, Emīla Dārziņa mūzikas vidusskolā, studējusi Alfrēda Korto Mūzikas augstskolā Parīzē un Stokholmas Karaliskajā Mūzikas augstskolā, kur ieguvusi maģistra grādu un solista diplomu. Iveta ir Stokholmas Karaliskās Mūzikas akadēmijas un Zviedrijas brīvmūznieku ordeņa stipendiāte.

ivetacalite.com